Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. ЧИСЛО 178. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ВІВТОРОК, 2-го СЕРПНЯ 1921.

VOL. XXIX. No. 178. JERSEY CITY, N. J., TUESDAY, AUGUST 2, 1921. THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ВИСИЛАЮТЬ ЖОВНІРІВ НА СТРАЙК.

СТЕЙТОВІ ВІЙСКА НА ТЕРЕНІ СТРАЙКУ РОБІТНИКІВ ПАПЕРОВЕНЬ.

БЕЛОВС ФОЛС, Вермонт, 30. липня. — Під притокою, що страйкуючі робітники паперовень викликали заворушення, стейтові власти вислали сюди дві компанії стейтових війск для успокоєння околиці.

Представителі Шамплейн Ріелті Ко., помічної компанії Інтернешенел Пейпер Ко., котра являється одиноким паперовим підприємством, що не полагодило свого неопрозуміння з робітниками викликаного зниженем заплати робітників, оповідають, що клопіт почався від того, що ся компанія наладувала два „троки" (моторові тягарові вози) страйколомами і приладами, потрібними до розложення лісного табору, і переправила їх під охороною шерифа з Бетелборо і 18 заступниками шерифа („тепютіс") до Беловс Фолс. Страйкарі мали поїхати слідком за „троками"; їх постава після слів шерифа була визиваюча, але він прочитав їм закон про розрухи, і вони розійшлися спокійно. Арештовано при тім одного страйкара. Шериф і його помічники лишилися сторожити усю ніч.

В ночі на табор у Белов Фолс, котре лежить на однім березі ріки Конектикат, мали впасти вистріли зі села Норт Волповл, що лежить по другім боці тої ріки, уже в стейті Ню Гемшер.

[illegible]ейтов[illegible] [illegible]окуратор довідався про се і зараз зателефо[illegible]в до[illegible]атора стейту, а сей безпроволочно вислав вій[illegible] як [illegible]е, для запобіження страйковим заворушенн[illegible].

КОНФЕРЕНЦІЯ ПРЕДСТАВИТЕЛІВ ЗЕЛІЗНИЧИХ ЮНІЙ І ВЛАСТИТЕЛІВ ЗЕЛІЗНИЦЬ.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 31. липня. — В слідуючу середу відбудеся в Ню Йорку конференція президентів пятьох головних зелізничих юній з представителями властителів зелізниць.

Ся конференція є вислідом знижки робітничої заплати, проголошеної для зелізничих робітників Федеральною Зелізничою Робітничою Радою („Юнайтид Стейтс Рейлровд Лейбер Борд"). Знижка виносить 12 процент (коло одну осьму заплати) і увійшла в житте дня 1. липня.

Того самого дня почалася конференція представителів юній машиністів, кочегарів, трейнменів, кодукторів і свичменів, щоби застановитися над тим, що робити в справі проголошеної знижки. Конференція видала наперед осторогу до юній і зелізничих робітників, щоби ніхто не важився робити осібних умов зі зелізницями в справі заплати та других умов праці, поки представителі зелізничих юній не відбудуть конференції з представителями зелізниць.

Опісля начальники зелізничих юній зажадали від зелізниць, щоби вони уже тепер заявили, чи вони думають добиватися ще дальшого знижування робітничої плати зелізничників та зниження півтораразової заплати за овертайм.

Як зелізничі заряди дадуть відповідь на сі питання, тоді зелізничі юнії предложать справу робітникам по юніях, щоби вони рішили, що робити в справі знижки заплати. Нюйорська конференція має відбутися власне на те, щоби вислухати рішення зелізничих представителів в справі запитів, поставлених їм зелізничими юніями.

ЗЕЛІЗНИЧА РАДА УНЕВАЖНЯЄ ВИБОРИ, ПЕРЕВЕДЕНІ ЗЕЛІЗНИЧОЮ КОМПАНІЄЮ.

ШІКАҐО, 31. липня. — Федеральна Зелізнича Робітнича Рада уневажнила вибори робітничих представителів, які зарядила зелізниця Пенсилвенія Рейлровд Ко.

Свого часу, ще в цвітни сего року, Федеральна Зелізнича Робітнича Рада зарядила, що правила про працю, установлені на час війни урядовим зарядом зелізниць, мають бути знесені і приказала зелізницям порозумітися зі своїми робітниками щодо установлення нових правил. Опираючися на се припорученне, Пенсилвенія Систем Федерейшен, союз зелізничих юній, звязаних зі зелізничим департаментом Американської Федерації Праці, уповажнила свого предсідателя повести переговори зі зелізницею. Однак зеілзниця відмовилася переговорювати з представителями юнії, а місто сього зарядила серед робітників вибори робітничих представителів і видала їм балоти (картки до голосовання). Сими балотами робітники могли голосувати лише на поодиноких членів комітету, але не могли вибирати ними своїми представниками юнії. Робітники зажадали від компанії, щоби вона поправила балоти так, щоби вони могли вибирати також юнії своїми представителями, але компанія відмовилася вволити їх волю. У відповідь на відмову компанії робітники відмовилися голосувати на балоти компанії і видали свої власні балоти.

Коли скінчилося голосованне, компанія признала за представників робітників лише тих, що були вибрані на основі її власних балотів; з ними вона переговорювала в справі правил праці, а потім завела ті правила у своїх варстатах.

Робітники відкликалися до Федеральної Зелізничої Робітничої Ради, і ся заявила, що умова зелізниці з вибраними на основі її власних балотів представителями є неважна і робітників не обовязує. Рада орекла, що вправді закон не постановляє, як мається установляти комітети, що мають іменем зелізниці з одного боку, а іменем робітників з другого, установляти правила праці, але обі сторони згодилися, що сі ко-мітети мають походити з вибору. Коли-ж обі сторони згодилися, що вибір має рішати про склад комітету, тоді не можна допустити такого, щоби одна сторона вибирала другій стороні представників після своєї вподоби або переводила для неї вибори після своєї волі. Дозволяти зелізничим властителям переводити вибори представників робітників є так само абсурдно, на погляд Ради, як се булоби зі сторони робітників постановляти, хто має представляти зелізницю. Рада поликується на політичні звичаї в краю, кажучи, що дозволяти зелізницям переводити вибори робітничих представників є таким самим абсурдом, як дозваляти одній політичній партії переводити вибори кандидатів противної партії. Робітники мають своїми голосами постановляти, хто має їх представляти в переговорах з зелізницями; як що вони хочуть установити своїм представником зелізничу юнію, се їх воля.

Рада зарядила нові вибори робітничих представників, з якими представники зелізниці умовляться щодо нових правил праці.

НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК КОЛО МАЙНИ.

Ґренд Джанкшен, Колорадо, 1. серпня. — Шістеро людий погибло і других шестеро було тяжко ранено підчас нещасного випадку, який случився тут коло одної копальні. Се підприємство урядило трамвайову лінію, котра витягає вози з робітниками по стрімкій похилостий з глибокого провалу і опускає їх туди. В суботу один віз лишень що почав опускатися, коли зелізна линва, що тягне віз урвалася. Від полетів в долину, 2.000 стіп глибоку. Тіла робітників, що їхали возом, найдено опісля порозкидані здовж тору, одні були неживі, другі тяжко ранені. Вони видно зіскочили з воза, як віз гнав в долину з шаленою скоростю. Всі вони були імігранти.

ОПУСТИЛА 7 ДІТИЙ.

В Америці, країні міліонерів, що крок подибується страшну нужду.

Фені Метц — уцілувала своїх 7 дітий — в віці від 2 до 15 років і опустила їх. Відходячи сказала їм, щоби удалися до добродійних товариств, а там знайдуть ліпше удержання і старання. Для бідної жінки було тяжко виживити і приодіти так численну родину, бо її муж перед двома роками помер.

Вона мала тільки 60 долярів до розпорядимости на місяць, весь заробок її найстаршого сина, і даремно просила помочі у всяких добродійних товариств.

В послідним часі син стратив роботу. Відносини бідної родини стали страшні — і матір з плачем пішла в світ.

ПЕРЕГОВОРИ В СПРАВІ ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ВАШІНҐТОН, 30. липня. — Секретар стейту Гюз і Оклевд Гебс, британський амбасадор відбули довшу нараду в справі інтернаціональної конференції, скликаної до Вашінґтону для зменчення зброєнь і східних питань.

Про наради не видано ніякої публичної заяви, але загально догадуються, що говорено про те, на котрий день скликати конференцію. Англія має пропонувати, щоби конференція відбувалася на початку падолиста, а Франція мала запропонувати день 11. падолиста, річницю проголошену завішення оружа Німеччиною, Італія, Япан і Китайцями згодилися на сю пропозицію.

Американський уряд вдоволений з вступних переговорів, і вже сього тижня вишле офіціяльні запрошення на ко[illegible]ію [illegible]е-н[illegible]яльні запрошення на конференцію.

ВИЛІЧЕННЯ СЛІПИХ І ГЛУХОНІМИХ МОЖЛИВЕ.

КЛІВЛЕНД. — Привернення зору сліпим є одним з чудес новочасної медичної науки — як се демонстровано і доказувано на відбувшійся тут конвенції Американського Товариства Остеопатів.

Привернення зору сліпим демонстрував др. Курт Монсі з Бруклина. Ціла операція є дуже поедина.

Глухонімі можуть бути також вилічені через реконструкцію трубки Евстахія, або за помчою операції — доказували другі доктори, члени Конвенції.

ОБІРВАНА ХМАРА ЗНИЩИЛА СЕЛО.

ОМАГА, НЕБРАСКА. — Село Біле в стейті Вайомін, зістало ціле знищене внаслідок обірвання хмари. Більше як сто домів улягло знищенню, причім много осіб утратило життя.

ПРОДАЖ БУДИНКУ ПОСОЛЬСТВА УНР. В БЕРЛІНІ.

„Русспресс" доносить з Праги: Від тутешньої української кольонії одержано вістку, що перед тижнем уповноважений Української Народньої Републики М. Василько, посол України на Австрію, Швайцарію і Італію продав будинок українського посольства в Берліні за 2 міліони німецьких марок.

КОМУНІСТИЧНЕ ВИХОВАННЯ.

Яких способів вживали большевики, щоб прищіпити українському народові ідеї комунізма, відомо всім, але рекорд у цьому побили проскурівські комуністи. Ось що переказують люде, що недавно прибули з-за Збруча і були свідками комуністичного виховання української дітвори.

Урочистий обхід 1-го червня Діти ходять по вулицях на чолі з комуністичними керовниками. Приходять на базарну площу і застають два — три селянських вози, які начеб випадково прибули на ярмарок. Дітей уставляють в ряди.. Лунає команда: „Діти! Просіть Бога, щоб дав вам цукерків". Діти починають кричати: „Боже, дай нам цукерків", але цукерків ніхто не дає. Знову лунає команда: „Діти! Кричіть до царя, щоб дав вам цукерків". Знову дитячий лемент і знову жадного цукерка ніхто не дає.

Нарешті, лунає команда: „Діти! просіть совітську владу, щоб дала вам цукерків". Діти кричать: „Совітська власть, дай нам цукерків". Комуністичні керовники біжать до підвід, розвязують тлумки з цукерками і роздають їх дітям".

— Не знаю, закінчив оповідач як це вплинуло на дітий, бо „вихователі" не оповідали їм, що ці цукерки були напередодні реквізовані у дрібних торговців, що продавали їх і тим підхарчовували свої родини, але про це розкажуть їм батьки...

ШІСТЬ МІЛІОНІВ ГОЛОДНИХ ЗМІРЯЄ ДО МОСКВИ.

БЕРЛІН, 30. липня. — Шість міліонів виголоднілих і обдертих мешканців приволжанських губерній, йде в напрямі Москви, шукаючи хліба — доносять московські ґазети.

Товпи вже прийшли до Тамбова, де ошалілі з голоду, кинулися на склепи і магазини, глядаючи за поживою. Зрабували все, що тільки було до їдження. Навіть коні, що належали до пожарної сторожі, були пірвані і зїджені виголоднілими нещаславцями.

Подібні сцени відбулися також в Ярославлю і в Нижнім Новгороді. Незвичайний переполох панує в Москві і правительство всякими способами старається утворити спеціяльну армію проти наступови виголоднілих міліонів до Москви і Петрограда.

В Петрограді забито підчас робітничої демонстрації много робітників. Тисячі робітників удалися під будинок советського уряду, домагаючися хліба. Проти них виступила кірґізська кінниця і розпочала стріляти. Масакра безборонних викликала, на знак протесту, страйк робітників в цілім Петрограді. Большевики оголосили военний стан і зоружені військові відділи під проводом комісаря чрезвичайки, перевели докладну ревізію в робітничій дільниці, пошукуючи страйкуючих. Схоплені робітники мусіли пі дгрозою арештовання сейчас вертати до праці. В сей спосіб вдалося большевикам переломити страйк, однак озлоблення робітників наслідком сего ще більше змоглося.

КОНФЕРЕНЦІЯ НАЙВИСШОЇ РАДИ ВІДЛОЖЕНА.

ПАРИЖ, 30. липня. — Італійський премієр Бономі повідомив правительства Франції і Англії, що він не буде міг прибути на конференцію Найвисшої Ради перед 8. серпня, тому майже певне є, що конференція відбудеться найскорше 8-го серпня.

Італійське правительство по переглянению ситуації на Горішнім Шлеску заявилося за поглядом англійського кабінету і перед конференцією Найвисшої Ради, не вишле на Шлеск ніяких військових скріплень.

ЕСПАНІЯ БУДЕ МУСІЛА ВЕСТИ ВІЙНУ В МАРОКО.

ЛОНДОН, 30. липня. — Депеша з Танґеру в Мароко, до тутешної ґазети Лондон Таймс доносить, що підчас кервавих битв в Мароко, еспанське військо і повстанці стратили в ранених, забитих і полонених, разом около 20 тисячів людий.

До Парижа прийшли вісти, що ціле Мардко є в загальнім повстанню проти Еспанії.

Еспанія, коли схоче задержати Мароко в своїм посіданню, буде мусіла звести війну на велику скалю з арабськими повстанцями. До такої війни еспанське правительство вже робить горячкові приготовання.

РОСІЯ ПРИЙМАЄ ПРОПОЗИЦІЮ ГУВЕРА.

РИҐА, 30. липня. — Советське правительство дало вже відповідь на ноту Герберта Гувера.

Зміст відповіди, з підписом Леона Каменева, президента безпартійного і аполітичного Комітету Помочі є такий:

„Російське правительство довідавшися про пропозицію, зроблену Гербертом Гувером в імени Амерікен Реліф Ассосіешен (Американське Товариство Помочі), порішило сю пропозицію приняти враз з жаданнем, дотично звільнення з вязниці американських горожан. Російське правительство узнає конечним усталити як найскорше условя, на яких основі моглоб війти в зносини з Амеркою. Гуманітарні наміри Америки запевняють міліонам дітий і хорим людям поживу, лікарську поміч і одіння. Тому російське правительство узнає річю дуже пожаданою, щоби директор Бравн, або инша особа, уповажнена до переговорів, прибув до Москви, Риґи або Ревалю.

Російське правительство жде на скору відповідь з поданим часу і місця, де сі переговори моглиби розпочатися.

ПОЛЬЩА В СМЕРТЕЛЬНІМ СТРАХУ ПЕРЕД ГОЛОДНОЮ РОСІЄЮ.

ВАРШАВА, 30. липня. — Розпучливе положення Росії викликало в цілій Польщі дуже поважне занепокоєння. Буденний з 60.000 козацької і татарської кінниці перебився нагло на Білу Русь, здовж польської границі.

Вже советська армія починає відчувати брак поживи.

Один з визначних польських політиків сказав таке:

Польща знаходиться в смертельнім небезпеченстві нової большевицької інвазії — наступу мас зголоднілого люду, які рушать через границю до Польщі, як хмара голодних вовків, коли в зимі нападає відокрмлену людську оселю.

Страшні рапорти з Росії видаються прямо неімовірні, колиб Польща не мала в своїх руках стільки доказів їх правдивости.

Ціла центральна Росія терпить голод.

Цілковите недописанне сегорічних жнив казало забути про всякі мрії утопійної робітничої держави і лише крик за хлібом всюди розлягається.

Лише зелізна дисципліна комуністичної партії підтримує большевицьке правлінне, однак вже і ся дисципліна починає слабнути.

ОСТОРОГА.

ДІЙШЛО ДО МОЄЇ ВІДОМОСТИ, ЩО ПОЯВИЛАСЬ МІЖ ЛЮДЬМИ В НЮ ЙОРКУ ТА ДЕЯКИХ ИНШИХ МІСЦЕВОСТЯХ ЯКАСЬ ВІДОЗВА, НОСЯЧА МІЙ ПІДПИС А ВЗИВАЮЧА УКРАЇНЦІВ В ЗЛ. ДЕРЖАВАХ ПІДПИСУВАТИ ПОЖИЧКУ І КУПОВАТИ БОНДИ ЗАХ. УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

ОТСИМ ПОДАЮ ДО ЗАГАЛЬНОЇ ВІДОМОСТИ, ЩО ТАКОЇ ВІДОЗВИ Я НІКОЛИ НЕ ВИДАВАВ АНІ НІКОГО ДО ВИДАВАННЯ ТАКОЇ ВІДОЗВИ НЕ УПОВАЖНЯВ.

ПОДАЮ ТАКОЖ ДО ЗАГАЛЬНОГО ВІДОМА, ЩО В ЗЛ. ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ ОГОЛОШЕНА Є ПРАВНО ЛИШЕ ОДНА-ОДИНОКА ПОЖИЧКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ЯКУ ПЕРЕВОДИТЬ ФІНАНСОВА МІСІЯ ЗЛОЖЕНА З П. П. Д-РА БЕРЕЗОВСЬКОГО І Д-РА МИШУГИ, УПОВНОВАЖНЕНИХ ДЕЛЕҐАТІВ ГАЛИЦЬКОГО УКРАЇНСЬКОГО ПРАВИТЕЛЬСТВА.

ЛИШЕ ВІДОЗВИ ПІДПИСАНІ СЕЮ МІСІЄЮ, А ПОМІЩЕНІ СИМИ ДНЯМИ В УКРАЇНСЬКИХ ҐАЗЕТАХ, Є ВАЖНІ.

Вашінґтон, 23. липня 1921 р.

ДР. ЛЬОНГИН ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ,
Представник Західно-Української Републики.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.7.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ГАЛИЦЬКІ УКРАЇНЦІ ОДНИМ ФРОНТОМ ПРОТИ ПОЛЯКІВ І МОСКАЛІВ.

Дня 3. і 4. червня сего року відбувся у Львові Міжпартійний Зїзд галицьких Українців, в якого склад входили представники усіх українських партій в Галичині.

На зїзді ухвалено ряд першорядної ваги резолюцій про рі́жні пекучі справи України. З них видно спільні погляди, на котрі згоджуються всі галицькі Українці.

Межи иншим в справі політичної лінії ухвалено таку резолюцію:

„Історична минувшина і досвід з останніх подій показують наглядно, що Польща і Московщина все стреміли до поширення свого володіння коштом українських територій, до поневолення українського народу. Тому, Український Міжпартійний Зїзд вважає всякі спроби відбудови нашого державного життя при підмозі Польщі або Московщини, всяку так звану польську або московську орієнтацію за недоцільну і шкідливу. Не забуваючи на конечність шукання підпори в ділі державного будівництва перш усього в широких масах свого власного народу Український Міжпартійний Зїзд висказує переконаннє, що заграничної підмоги в тім ділі можна сподіватися і шукати тільки в тих державах, котрі з одного боку не мали і не мають супроти українських земель ніяких заборчих намірів і не звязані спільністю інтересів з ворогами української державности, а з другого боку останніми часами виявляли своє співчуваннє до тяжкого положення українського народу."

Галицькі Українці стають одним фронтом.

Галицькі Українці, навчені наглядно, що для них значить польська і московська орієнтація, одним фронтом стають проти обох.

ІНТЕРПЕЛЯЦІЯ В СПРАВІ ГАЛИЧИНИ В АНГЛІЙСЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ.

Дня 14. липня лорд Роберт Сесил вніс в англійській палаті послів інтерпеляцію в справі Східної Галичини. В тій інтерпеляції питався:

(1) Яке правно-державне становище займає тепер Східна Галичина?

(2) Якому інтернаціональному тілу підлягає тепер ся справа?

(3) Чи зроблено які зусилля, щоби при будучім рішенню питання долі Східної Галичини після становища, занятого дня 25. червня 1919. року, взято під увагу волю населення сього краю?

(4) Чи правда се, як ходять чутки, що Поляки там (в Східній Галичині) закладають свої кольонії?

На сю інтерпеляцію відповів з місця премієр міністрів Ллойд Джордж в слідуючий спосіб:

(1) Східна Галичина, після рішення Мирової Конференції з дня 25. червня 1919. року, находиться тепер під військовою окупацією Поляків.

(2) Остаточна державна приналежність сього краю ще покищо не вирішена, але на основі Артикулу 91. сенжерменського договору перенесено права до сього краю з Австрії на антантські держави в той спосіб, що Найвисша Рада Мирової Конференції являється тим компетентним тілом, яке має видати се рішення.

(3) Досі не зроблено ніяких кроків в тім напрямі, щоби розвязати справу Східної Галичини згідно з начеркненою в рішенню з 25. червня 1919. постійною ідеєю про долю сього краю.

(4 Вістки, що Поляки закладають свої кольонії на території Східної Галичини, відповідають правді.

Премієр Ллойд Джордж сього не додав, бо се певно розуміли усі члени палати послів англійського парляменту, що тимчасова військова окупаційна власть не має права закладати своїх кольоній в окупованім краю.

ВІЙНА ЯПОНІЇ ПРОТИ АМЕРИКИ.

Чому нас Українців інтересує нова світова війна. — Про три політичні цілі Японії. — Про те, як одна з тих цілей мусить привести до війни з Америкою. — Про свідомість того в Японії. — Про контр-агітацію Америки в Китаю. — Про роль Англії. — Про значіннє американських Українців для всеї України на випадок нової війни.

Про нову світову війну, яку має розпочати Японія своїм збройним виступом проти Злучених Держав Північної Америки, — пише тепер богато не тільки европейська преса, але й книжкова література. Це прояви, надзвичайно подібні до тих, які були безпосередно перед европейською війною, що почалася в 1914 р.

Ще не скінчилася велика війна в Европі, ще куряться підпалювані Ляхами гуцульські села в Галичині, ще горить Велика Україна страшним огнем революції — а вже на Далекім Сході азійським трублять до нового походу! Трублять до найбільшої війни, якої ще не бачив рід людський — до війни за найбільшу добичу, яку має земля: до війни за панування над Спокійним Океаном! Ця будуча війна дуже обходить нас, Українців. З двох причин безпосередних й одної посередної.

Перша причина, чому нас обходить ця будуча війна, це та, що в Америці, яка напевно мусить бути вмішана в ту війну, живе богато українського народу — на часовій або постійній еміграції.

Друга причина, ще важнійша, це те, що український нарід значною масою живе над берегами Спокійного Океану, біля великої ріки Амур, в країні, що називається Зелений Клин. Ця країна, яку плугом здобув український мужик, — значно більша від Великої України. Більша і богатша, хоч тепер мало в ній людей. Але за яких 25 літ значіння Зеленого Клину може зрости непомірно — і таксамо скоро, як зросте значіннє Спокійного Океану в світовій торговлі й політиці. Ключем і жерелом сили історичних народів все було море й боротьба за те море. Мов у панопті кумі показує нам історія, як відбувалася та боротьба наперед за малі моря (східно-середземне, західно-середземне, балтійське), потому за великий Атлантик. Боротьба та перервалася на наших очах: партнери викинули одного зпоміж себе й поломали йому ребра. Той побитий суперник — це Німець. Але боротьба за Атлантик ще не скінчена й скінчиться мабуть рівночасно з боротьбою за Спокійний Океан. І не в Парижі ділитимуть землю — а в Сан Франціску або — в Токіо.

Чи про той поділ рішатиме Лондон, це залежить від того, як Англія приготується до цеї грядучої війни.

На всякий випадок уже тепер ясно, що тільки ті народи будуть між першими світа, котрі матимуть дих на Спокійнім Океан. Ми Українці, ми найблизші з бідних — сидимо над тим Океаном, сидимо як темна маса хліборобів. Коли вчас пробудимо й освітимо ту масу, можемо відіграти ролю світового значіння.

А третя причина, чому нас обходить ця грядуща війна, це те, що нам у старім, матірнім краю треба скріпитися, заки здійметься найбільша буряхуртовина, якої ще світ не бачив. І ця причина може найважнійша для всего українського народу. Бо те скріплення в великій мірі залежить від наших американських братів.

По цих вступних увагах киньмо оком на те, що мусить прийти з такою конечністю, як приходить горяч у літі і студінь у зимі, як приходить смерть у людини. Так пишуть европейські учені. Коли пригадаємо собі, що вони подібно предсказували й останну велику війну, — то без усмішки і з повагою застановимося над працею їх думки і пера.

Недавно появилася в Штутгарті книжка під заголовком: **„Неухинна війна між Японією й Америкою"**. Автор її Фрідрих Венкер з глибоким знанием історії й сучасности надзвичайно цікаво обробив це питання й прийшов до таких висновків:

Три політичні цілі має Японія і від 25 літ послідовно змагає до того, щоб осягнути їх. А як осягне, то світ матиме зовсім инший вигляд. Перша ціль Японії це — стати твердо на азійськім континенті (материку), осягнути верховодство над східною Азією й випертн відтам вплив Англії, Америки й Росії. Росія там вже лежить. І Японія малими коштами вже опанувала господарське життя Сибірі аж у глибину материку, по Байкальське Озеро. З Англією веде Японія обережну гру й ріжними уступками погодилася з нею у всіх питаннях східноазійської політики. Лишився їй одинокий противник — Америка. І проти неї зверне Японія всі свої сили, як виглядить пригожу хвилю.

Друга велика політична ціль Японії це: зєдинити монгольські краї і народи **буддійської культури** в одну многоскладну державу, якої релігійним і політичним начальником булби японський мікадо в Токіо — подібно, як був ним халіф у Царгороді для магомеданського і цар московський для православного світа. З хвилею, коли Японія осягне ту ціль, — стане вона панею **над чотирма міліонами людей**, що живуть збитою масою і в близьких сусідстві, а не так розсипано, як Англійці в своїх кольоніях. І з тою хвилею не буде на землі більшої сили від японської. В тім напрямі японські емісарі ведуть надзвичайно живу пропаганду.

А третя ціль Японії це опанування Великого Океану і всіх його заливів від Камчатки аж по Сінгапоре разом з островами Океану. І тут мусить прийти до війни з Америкою. Всі слої і круги японського народу вже тепер рахуються з тою війною. Вона вже там нині популярна, хоч її ще нема. Японський „Союз Національної Оборони", в якого виділі засідають найвизначнійші японські міністри, видав отверто книгу під назвою „Війна Японії проти Америки". Японський уряд зовсім отверто ширить цю книгу і розсилає її даром всім школам. Під впливом агітації японського президента міністрів в короткім часі розкуплено понад міліон примірників цеї книги. А книга та вже нічого не завиває в бавовну, тільки пише ясно й виразно. Ось виривок з неї:

„Серця 60 міліонів Японців повні рішучости й відваги, вони війну проти Злучених Держав Америки. Чому **мусимо** провадити цю війну? З двох причин: 1) ізза нелюдскости Злучених Держав, які забороняють Японцям доступу на свою землю, 2) ізза несправедливости американського законодавства, яке ставить нас нище, ніж Китайців. Каліфорнія постійно стоїть перед очима Японії. А що Японія хоче незабаром кольонізувати цей край, отож подаємо вам тут його опис"...

Слідує опис Каліфорнії чудовими красками й дуже докладно, причім раз-у-раз підчеркується, що Японія матиме в цій війні природного союзника — **Мексик**. А про острови Спокійного Океану говориться в тій книзі коротко: „Мусимо їх мати!" Дальше пишеться в тій інтересній книзі також про способи й пляни цеї війни, бо вони такі очевидно конечні, що навіть обережні Японці не уважають потрібним, криться з ними: „Панамський канал требі буде знищити. До тої цілі вистарчить оден старий корабель наладований динамітом. А після знищення каналу заки американська фльота опливе кругом Полудневу Америку ми вже будемо панами островів Океану".

Таку пропаганду веде Японія.*)

А що робить Америка? І вона також не спить, тільки веде також пропаганду там, де Японія хоче будувати фундамент своєї сили для великих плянів, а саме в Китаю. Довідуємося про це з дописей пекінського кореспондента англійської газети „Дейлі Мейл". Він пише:

„Був я на святі десятьлітного іствування коледжу „Тсінг Гуа" в Пекіні, званого також американською школою. Це в політичній історії оден з найрозумнійших міжнародних творів. Як відомо, ще за президента Розевелта дала Америка на це ділo часть суми, яку їй признано як відшкодування від Китаю з приводу здавлення бунту боксерів. Тим фондом сотворено Китайську Виховуючу Комісію, яка уладила цю школу для 500 молодих Китайців, що опісля мають учитися дальше вже в самій Америці. Школа ця — то перворядний інститут, оснований на найновійших засадах виховання. Хто раз цю школу бачив, той не забуде її ніколи: вона прямо ідеальна, має клясичну бібліотеку (понад 60.000 томів) і всі важнійші часописі світа. Таксамо ідеально уряджена при ній гімназія імени Розевелта. Чудові площі для спорту й легкої атлетики всіх областей цеї штуки, збірна саля така велика й гарна, що може її позавидувати кождий університет. Має вона приємну фасаду з білого чідійського мармору з величавими колюмнами і просторі авлі. А вся покрита банею з міді, що світить милями далеко. Там учаться молоді студенти всі мови й драматичної штуки, там пізнають метафізику Бергзона і драми Шова. Живе там і вчиться 500 молодих Китайців зі всіх провінцій „Держави Осередка". Вони призначені на будучих провідників великого народа. Виховувані американським системом, звязані споминами з безжурних шкільних днів своєї молодости, які завдячують американській справедливости, напоєні американським духом — дивляться вони тільки на Америку як на країну на якій їх нарід може опертися в будуччині..."

Англійський кореспондент закидає дальше англійським державним мужам (Керзонови), що вони поза Індіями не бачать світа й допускають до того, що вимикається їм з рук монопольний вплив, який колись мали в Китаю — й кінчить так свою дописъ: Питаю китайського студента, що вернув з Америки, чому Китайці не думають також про Англію, як про країну, в якій можна кінчити студії. А Китаєць відповідає:

„Ми подумаємо про це, коли звернете нам відшкодування, яке ви взяли з приводу боксерського бунту..."

З наведених прикладів і документів бачимо, що пропаганда обох суперників — Америки й Японії, зовсім інакше й обрахована на зовсім ріжний час ділання. Заки тих 500 молодих Китайців станутъ „провідниками народа" може вже на добре палахкотіти нова світова війна.

Зрештою—заки великий Китай стане мілітарною силою першої кляси, рішатиме мабуть знов Англія. Сила Великої Британії постійно росте, мимо виринаючих непорозумінь. Про це пише Макс Шіппель у „Sozialistische Monatshefte" (1921, ч. 10) так: „Послідовно й нестримно іде органічний ріст розвиваєтся внутрішня консолідація й заграничне поширення впливу Велико — британської світової держави..." „Без пляну і без програми, немов само зі себе прийшло все в тім випадку: якраз на основі стану справ..." Англія може тепер виступати — відповідно до того, як для неї лучше — або як **одностайна** представниця держави, що обнимає цілий світ і складається з богатьох держав, або — щоб уникнути всякого напору—покликаючись на признану самолітність своїх дочерних держав, може **довільно** ухилятися від принимання ріжних зобовязань..."

Цей учений перестерігає перед твердженнями, що Англія дійшла вже до найвищого щебля своєї могутности та що розвиток її йде инакшими шляхами, ніж того хочуть англійські політики.

Та якби не заповідався розвиток подій на великій світовій арені, дві річи є для нас певні: Перша це та, що назрівають причини нової великої війни і що здорово помиляються всякі миротворці, які голосять, що остання велика війна була дійсно остання. Друга це та, що становище українського народу буде в часі нової хуртовини ще тяжше, ніж було досі, коли заздалегідь не напружимо всіх сил для здобуття **власної держави**. Це завдання паде тепер в першій мірі на Українців, які живуть на свобідній американській землі. Велика Україна в огни революції, Галичина в тяжкій польській неволі, Зелений Клин — це темна мужицька маса без провідників. Значить — тільки на свобідній американській землі може бути зорганізована та ідейна й фінансова сила українського народу, яка дасть почин до освободження української землі й зорганізування української держави в старім краю. Інакше нова світова буря застане нас в страшнім становищі, без дахy над головою.

Осип Назарук.

*) Про зброєння не пишемо, бо це відомо.

ПОЛЬЩА ПОКРОВИТЕЛЬКОЮ „САМОСТІЙНОЇ СЛОВАЧЧИНИ".

(Від власного кореспондента).

Недавно вся польська преса помістила заяву „Словацької Національної Ради", яка проголошує відірвання Словаччини від Чесько-словацької Републики, оголошує Словаччину самостійною державою і покликує до життя правительство Словаччини.

Що се все значить?

Як відомо, Словаччину Мирова Конференція прилучила до Чехії. Чехи опираються на тім, що Словаки є споріднені з Чехами, і навіть назвали свою державу „Чесько-Словацька Република". Президент чесько-словацької Републики, проф. Масарик, є сам словацького походження. Коротко кажучи, Чехи в відношенню до Словаків стоять менше більше на такім становищи, як Москалі в відношенню до Українців, а саме, що Словаки є галузь чеського народу.

Словаки з сього не є вдоволені. Тепер між Словаками є три політичні групи. Одна, т. зв. народно-аграрна партія, яка має прихильників серед богатшого селянства кальвінського віроісповідання, є за порозумінням з Чехами на теперішній державно-правній основі. Друга група, католицька під проводом о. Глінки стоїть на становищи самостійности Словаччини, яка, як самостійна одиниця, заключила би федерацію з сусідних славянських держав, себто або з Чехією або з Польщею. І нарешті третя група хоче на ново злучитися з Угорщиною.

Власне ся третя мадярофільська група заснувала в Кракові Словацьку Національну Раду і видала згадану відозву.

Чому Польща підпирає сю групу? Бо Польща хоче конче мати спільну границю з Угорщиною. Серед держав, які утворилися на руїнах Австро-Угорщини й Росії, Польща має самих ворогів. Навіть Румунія волїла союз з Чехією ніж з Польщею. До малої антанти (Чехія, Югославія, Румунія, Італія) Польща не має вступу. Тільки з одною Угорщиною могла би вона заключити союз. Але Польща й Угорщина не мають спільної границі. Коли-б Словаччину відірвати від Чехії і прилучити до Угорщини, тоді Польща й Угорщина були би безпосередніми сусідами.

Крім того Польща взагалі відноситься ворожо до Чехії і рада би її як найбільше ослабити. Ся ворожнеча походить звідси, що Польща хотіла би відібрати від Чехії ту часть австрійського Шлеска, яку Мирова Конференція просудила Чехії.

З сих причин Польща нагло стала покровителькою „самостійної Словаччини" і дала в себе пристановище „Словацькій Національній Раді".

На запитаннє чеського посла польське правительство відповіло, що з акцією „Словацької Національної Ради не має нічого спільного". Та чи можна повірити, що Польща позволила би на подібну акцію на своїй території, коли-б та акція не була їй бажана?!

При нагоді згадаю, що так само як Словаччиною Польща „опікується" також Закарпатською Україною. В польській пресі часто появляються статті з описами „чеського гнету" над Закарпатськими Українцями й докори на адресу галицько-українського правительства, що воно Закарпатську Україну „запродало Чехам".

Що на Закарпатській Україні не все так, як повинно бути, се звісна річ. Про се я власне недавно писав. Але в кождім разі Закарпатські Українці під Чехією живуть у небі в порівнанню з тим польським пеклом, яке мають галицькі Українці.

Ся польська „опіка" над Закарпатською Україною зрозуміла. Польща хотіла би, щоби й Закарпатська Україна дісталася знов до Мадярщини, бо тоді Мадярщина й Угорщина мали би спільну границю.

Не є також виключене, що Польща мріє про те, чи не вдало би ся Закарпатську Україну і Словаччину прилучити до Польщі.

Так польський вовк жаліє українських і словацьких овець, — чому вони знаходяться в чеській кошарі і він не може їх зїсти.

Гайдельберг, 1. липня 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

ЛИСТИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

(Лист з села Городиславичі, повіт Бібрка, писаний 20. червня 1921).

Дуже сердечно дякую Вам за Ваш лист і за сего доляра, який я в тім листі дістав. Велике Вам спасибіг за се, що Ви мене в прикрій долі запомагаєте. Я вправді маю близько 7 моргів поля, але що з того, коли в 1915 році ціле моє господарство погоріло, обоє родичі померли, а я був на війні, тож ще й доси не цілком відбудувався. В 1916 році моїй жінці згинула красна 3-літна лошиця, а осталося було ще пару коний, які в червни 1919 року польські бандити зрабували, враз з возом. У нас настала велика нужда. Коний жінка не мала за що купити, не було кому обірнику зробити, тай готова катастрофа. Я через шість літ не був дома, бо 3 роки був на фронті, а 3 роки в італійській неволи.

Витинки з ґазети я отримав. Наші ґазети так не пишуть як Ваша „Свобода", бо не можуть, але ми вміємо богато догадуватися...

Ми в наших бідних Городиславичах збираємо також датки на Рідну Школу, так як Ви там в Америці і в Канаді збираєте жертви на українські сироти і школи. Я сам зібрав тут 1.700 марок і відіслав їх до Горожанського Комітету у Львові. На свято Шевченка ми ходили хата від хати і зібрали 4.225 марок, які також відіслано до Львова. Ми тут всюди потроха збираємо на українські цілі, а Ви там збираєте в Америці, то може Бог дасть, що спільними силами виборемо собі і свому народови волю.

Ті, що поприїздили тут з Америки, тепер каються, головно через те, що все видавай гроші тай видавай, бо оден кінь тепер коштує 80 долярів, а оден доляр коштує тисячі а тисячі ляцьких марок. І всьо в нас дороге, а гроший нема!

У нас по селах всюди окропна крадіж.

Тут Поляки довідуються з метрик, хто з якоїнебудь родини був колинебудь латинського обряду і беруть його зараз до війска. Не питають, що він тепер Українець, але як його прадід або прабабка були охрещені в латинськім костелі, то його забирають. В Глуховичах то всіх хлопців позабирали, бо там є пів Ляхів, а пів Українців.

Тут в школі платять професорам не за то, щоби вчили дітий, але за то, щоби не вчили. Така тут біда.

Скажіть мені, що там у Вас чувати зі справою визволення Галичини — чи то в Лондоні, чи в Парижи, чи у Вашінґтоні. Пришліть мені знов кавальчик „Свободи" в листі, бо я цікавий знати, як що куди йде. З наших ґазет не годен про наші справи докладно довідатися, бо Поляки не допускають, а Вам там ніхто не заперечує, бо Ви вільні, а ми тут є невільниками, тай що хочуть, то з нами роблять. Перше ми гадку мали, що большевики виратують нас з польського ярма, але ті люди, котрі тепер повернули з Росії (а були там по 6 і по 7 літ), оповідають про всяку біду і запевняють, що там ще десять разів гірше жити ніж у нас в Галичині.

Хотілиб ми знати, як Вам тепер в Америці поводиться, бо тут повідають, що там не добре, бо нема роботи.

Як отримаєте той мій лист, то зашліть його до Редакції „Свободи" і попросіть, аби надрукували, най там наш український нарід не забуває за нас і за наші сироти, бо тут як хто дістане оден доляр, то має зараз велику поміч. А в Америці є ще богато наших дорослих хлопців і дівчат, або й жонатих, котрі не запомагають своїх родичів ні чужих сиріт. Ми тут всі чорно бідуємо до якогось часу.

Дорогі Браття і Сестри! Не забувайте за Неньку Україну!

—o—

Гранки (пов. Бібрка),
дня 7. липня 1921.

Дорогий Брате!

Лист від Тебе з 5. червня я отримав і сердечно Тобі за него дякую. Ми, дякувати Богу, всі здорові. Нового доброго нема тут нічого, а лихого — велика сила! От від 24. червня через три дни була сильна віхрильниця з дощем, котра збіже повалила до землі; як би валом виложив, і так лежить до сего часу. Отже велика надія вже пропала. Але на сім не конець; з причини безперестанного 3-дневного дощу, котрий хвилями ляв як з цебрика, наступив вилив власне всіх рік в околици. І так всі сіножата у Вишнівици були власне два дни під водою. Замулило так, що годі було скосити, а скосити треба було конче, бо спodом цілком трава гнила, а тілько хабарі-лопуші стояли. Вилляв Дністер і Стрий, а сіно на долах Глібовичі-Ходорів пішло з водою копицями. Я ще такої води не памятаю, бо сего разу плила вона в нашім городі трохи не половиною города. З того вийшло таке, що рогата худоба станіла о одну шесту (коні ні), а фіра змуленого сіна коштує не меньше як 5.000 марок. Фіра доброго сіна доходить до 12.000 марок, а також і хліб пішов в гору, але проти всього то ще не богато, бо тут у нас треба знати, що напримір чоботи перед двома місяцями можна було купити на дорослого чоловіка за 2.500—3.500 марок, а нині вони вже коштують 6.000—7.000 м. Пачка сірки (10 пуделок) коштувала від 40—50 марок, а нині від 75—100 марок; се залежить, яка сірка: проста, краєвого виробу, до 75 м., а шведська віденської фабрики 100 м. Нині стоїть так: 1 яйце, 1 пачка папірців, 1 пуделко сірників — однака ціна: 10 марок, а що нині варта 10 марок? Ані одної десятини давного ґрейцара. От тамтого тижня доляр ніс тут 2.000—2.500 марок, а сего тижня дають найвисше 2.200 м. Віденер Банк Ферайн платив 6. марта по 1.640 марок за оден доляр, а приватні жидки платять 2.200 марок, а щож нині варта 1 марка? За стокоронівку австрійську платять 900 марок. Упадок польської марки залежить від Горішного Шлеска, Східної области Галичини, Волині і Вільна, котрі, як видно, вирвуться з польських рук — мабуть з кінцем сего місяця, а найдалі на другий місяць. Та справа буде остаточно порішена на Найвисшій Раді Союза Народів. Як ґазети доносять, до 5. с. м. Горішний Шлеск має бути опорожнений від повстанчої армії Корфантого і німецьких добровольців, а обсаджений війсками коаліції, а хто заплатить кошти плебісциту і повстанчих авантур, котрі виносять міліярди? А чи то потрібно було сего? Напр. авантурнича повстанча ґвардія Корфантого убила кілька офіцирів і богато рядових коаліційної армії, а тепер держави жадають великих міліонів на удержаннє родин своїх убитих вояків. А хто їх заплатить? Може Поляки своїми марками? Отже конечно прийде час, що та самоволя мусить скінчитись, а малолітним бахором мусить хтось заопікуватись. І так невдачі „кресових" подвигів споводували цілковитий упадок польської марки, а до того обтяжили сильно наложене ярмо. А чи то ярмо (коли справедливі того світа його не здоймуть) понесуть поневолені покірно? Побачимо!

Сими часами Поляки пускають трівожні алярми, що нібито українська армія іде на Східну Галичину від Карпат. В тім нема ані крихти правди, бо Українці зовсім не потрібують нині з Поляками воювати. Най самі Поляки переконаються, до чого довела їх оружна авантура на Горішнім Шлеску, а проти війни диплъоматичної держав коаліції не є вони всилі ставити опору. А як видно, то ся штучка пляново обдумана, аби зробити ворожий настрій на „сходніх кресах", що нібито се, що має наступити з наказу відпоручників цілого світа в Союзі Народів, є нападом на „польске всходнє креси". От украв, тай утікаючи, кричить: лапай злодія...

От шкода о тім писати, бо се цілком природна річ. З хлопської сторони можна осудити ту комедію так: Як теля зірветься з мотуза, то спокійно дорогою не пійде, тільки зараз надуживає своєї волі: брикає, скаче і робить переполох в череді доти, доки не привикне до волі або не дістанесь назад на мотуз. Так дістав український нарід волю, а чи пішов без мотуза? Де-ж там! Пішов зараз з російського шнура на большевицько-польський мотуз, а ті знов гуляють на свій спосіб, аж доки їх хтось не успокоїть або не збере на свій воловід тай не заложить свого ярма.

СПРАВЛЕННЄ ПОХИБКИ.

В ч. 176 „Свободи" (з 30. липня б. р.) була поміщена допись з Бруклина, Н. Й., п. з. „Жертви на Сирітський Захист в Тернополи". Між вичисленими там жертводавцями пропущено два імена, а саме: о. Антін Лотович з Майнерсвіл, Па., жертвував $15.00, а п. Яків Ґрубрин з Міннеаполіс, Мінн., $10.00.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Сот. К—к.

Спомини парляментара

УРИВКИ ІЗ ДНЕВНИКА.

(Зразки польської культури).

(1)

Ночю з 17. на 18. мая 1919. року зачала українська армія евакувати Стрий. Аж коло 9-тої год. вечером прийшов приказ, що всі три Корпуси Армії мають зосібна вислати сейчас до Поляків порляментарів, котрі будуть переговорювати із Поляками про завішення оружа і стримання воєнних кроків. Начальна команда Українсько-Галицької Армії годилась на демаркаційну лінію ґен. Бартельмі — лінія рік Буг-Стрий.

Із Третого Корпуса мали виїхати як парляментарі підполк. ґен. штабу Ф. і я. Треба було полагодити ще деякі формальности і передати великий маґазин муниції в стрию, за котрий я до тепер відвічав. О год. 4. рано мала делеґація виїхати до Поляків в напрямі на Дрогобич. Цілу ніч і ранком така злива, що по улицях стояли озера. Їхало з нами двох шоферів і трубач. З собою не забрали ми нічого, навіть найпотрібніщих річий, бо були приготовані, що побут наш у Поляків потреває що найбільше кілька день. Підполк. Ф. мав лише маленьку ручну торбину з туалетовими приборами, я взяв лише ґенеральну карту. Скоро доїхали ми до першого села Нежухова, де стрінули вже відступаючі обози. Зараз за селом був на дорозі такий натовп, що автомобіль міг лише з трудом і дуже поволи посуватись в перед. Це відступали безчисленні обози, і піхота яка ішла ґусаком по обох боках дороги. З піль зїздили на дорогу батерії, які ще ночею стояли на позиціях. Настрій пригноблений, як звичайно у відступаючих війск. Здивованими очима зустрічали нас, а коли побачили білу хоругву усьміхались якось дивно-глумливо. За присілком Березина дорога стала вільніщою — вкінци минули ми і послідні відступаючі відділи. Розпущено велику білу хоругву а трубач зачав трубіти. Доїзджаючи до Марциполя стрінули нашу розстрільну, котра нас задержала. По вилеґітимованню хто ми і куди їдемо сказали нам стрільці, що Поляки ще по тім боці річки Тисьмениці. Доїхавши до серпентини котра сходить до Тисьмениці, побачили на ліво польський броневик, котрий їхав в сторону Гаїв вижних. Він здаєсь побачив нас або почув нашого трубача, та станув. Автомобіль легко спустився по серпентині та станув коло горіючого мосту над Тисьменицею. Дальше їхати було неможливим. Довкруги цілковита тишина, перериванa тріскотом горіючого моста, — десь далеко на право тарахкоче скорострія. Ми підійшли до мосту — трубач трубів безперестанно, щоб дати про нас знати. Перед нами прямий, зовсім пустий гостинець аж до стації зелізничої Дрогобич. Може за півтора години переїхав польський броневик рампу та вернув на стацію. Здаєсь, він повідомив на стації Поляків, що очікуємо над мостом. Може за пів години заметушились коло стації. Спльветки якихсь людий, що ішли дарогою в напрямі до нас. На пів дороги вони розскочились по придорожних ровах і дуже осторожно, зігнені в четверо, підсувались вперед. На палицях повівали білими хусточками. Це була польська стежа. Дійшовши на віддаль, що можна було почути їх голос, полягали в ровах і оден почав голосно кричати:

„Хцеми мувіць з офіцерем"!

Ми відповіли, що єсьмо старшинами-парляментарами і просимо як найскорше відставити нас до найблищої польської команди. Стежа підійшла осторожно аж до мосту. Першим їх питанням було, чи не маємо коло себе оружа. Поведення їх було дуже нервове, несупокійне і недовірчиве, не могли укрити страху, хоч бачили, що ми без оружа та з білим стягом. По хвили трохи успокоїлись і спільно зачали ми шукати переходу-броду через зібрану річку. Тревало це досить довго, аж жовнір з польської стежі припровадив з поля коня і поодиноко переїхали ми на той бік. Автомобіль не міг переїхати ізза стрімких берегів та остав разом з шоферами і трубачем по тім боці. По обопільнім представленнюся, просили ми ще раз польського старшину, щоб як найскорше відставив нас до своєї найблищої команди, та о зарядження щоб автомобіль міг переїхати на другий бік. Все він дуже чемно приобіцяв. Підполк. Ф. мав коло себе револьвер — віддав його і просив, щоб при повороті йому його звернено бо це дорога намятка ще із сьвітової війни. І це приобіцяв польський офіцер. Мимо нашого приречення, що більше нічого не маємо, перепроваджено коло нас ревізію, яка не дала ніякого успіху. Потім випроваджено нас на дорогу. Ми чекали досить довго, заки не припроваджено воза, яким мали відїхати. Був це звичайний великий віз, яким возять навіз обваляний гноєм. На середині положено вузоньку дощинку, ми повсідали а разом ціла польська стежа. Завязано нам очи дуже сильно. Я знав ці околиці, так що навіть з завязаними очима міг добре орієнтуватись. Коли переїхали рампу, роздався за нами десь дуже близько гук вистрілу. Віз станув, польська стежа заметушилась. Хтось із стежі зіскочив з воза, по хвили вернув і сказав, що це експльодувала на зелізничих рельсах підложена жабка. Мені до нині не хочесь вірити, щоб це була жабка, бо вистріл був острий, проразливий як з кріса. Ми рушили дальше. Улицею надійшов відділ польського війска і віз знова станув. Переходячі війска лаяли нас найординарніщими, бруковими словами:

„Патш сен, гайдамаци к.... сини ядон".

„— Якей холери вожон іх насі?" —

„— Постшеляць тих псув гайдамацкіх—".

Я чув, що довкуги нас збираєся скоро товпа, а по голосах можна було розпізнати головно женщин. Знова почули ми ординарну, безсоромну лайку з жіночих уст. Мені годі це повторити, однак до сегодня звенять в моїх ухах ці безчисленні обиди. Підбуреній товпі було здаєсь цего за мало і на віз почало падати каміння, а ті що стояли близько, зачали на нас плюти. Польський старшина і стежа, що їхали з нами не взяли нас в оборону, навіть зовсім на це не реаґували. Війско перейшло улиця була вже пуста, але наш віз все ще стояв. Постава товпи бавила ескортуючих нас Поляків. Підполк. Ф. сидів спокійно — мені було це майже рівнодушно. Я знав з ким маю до діла і був на це приготований. Вкінци віз рушив. Польська стежа помогла нам злізти і по під руки попровадила нас на перший поверх. Розвязали очи і казали чекати. Переходило богато старшин і стрільців а кождий мусів на нашу адресу сказати якесь обидливе слово чи дотеп. Ми стояли під крісами з наїженими штиками, неначе два злочинці, котрих за хвилю мають попровадити на розстріл. Вкінци закликано нас до кімнати, де кінчив свою ранішну туалету якийсь польський майор. На столику лежала розложена карта і шклянка недопитої кави. Пан майор не звертав на нас уваги і кінчив запинати однострій. Ми представились і сказали за чим сюди приїхали. На се відповів цей старшина:

„Єстем майор гр. Тишкевіч, довудца одцінку Дрогобич. Панове пшиєхалі як парляментаже? Грошен показаць своє леґітимацє і папери."

Одержавши наші повновласти приглядався їм довго — здаєсь не розумів української мови. До кімнати ввійшов другий старшина і представився:

„Капітан Біліньскі".

Однак і цей не міг відчитати наших повновластий. За хвилю ввійшло ще кількох офіцерів, самих молоденьких підпоручників і поручників. Зачали відчитувати спільними силами. Перекручувано слова в смішний спосіб, хоч з виговору і деяких слів можна було припускати, що декотрі з них розуміють дуже добре по українськи, лише наумисне насміхаються над мовою. Коли в читанню дійшли до точок, де укр. Команда годиться на демаркаційну лінію Буг-Стрий і жадає сейчасового завішення оружа, не стерпіли польські „герої", щоб не висказати перед нами своїх поглядів на цю справу:

„— То жечимісьце хиба гайдамацка подлосьць єст здольном нам цось подобнеґо пшедкладаць".

„— Не пшиймуєми жадних парляментажи".

„— Дзісяй розбіці жондайом завешеня броні".

„— Нема з кім пертрактоваць—"

кинули перед майора на стіл наші повновласти і вийшли серед кпин і насмішок із кімнати. Пан майор ні словом на це не відізвався, не скартав своїх бутних офіцериків — лише якось поблажливо усміхався. Вкінци заявив, що він не може в тій справі нічого рішати і наперед мусить порозумітися з командою ґрупи ґен. Нашкевича, а ми мусимо ждати на відповідь яка найпізніще за два дни прийде.

Нас випроваджено до сусідної кімнати, двирі зачинено на ключ, під дверми станули дві стійки з наїженими штиками. За годину прийшов той сам капітан Білінський, сказав, що майор Тишкевич сейчас порозуміється з ґен. Нашкевичом і найдовше за день дістанемо відповідь. Рівночасно спитав дуже чемно чи не маємо яких бажань, та щоб у всіх справах звертатись до стійок, котрі одержали відповідні прикази. Підполк. Ф. запротестував на місци против всіх неприємностий які до тепер нас стрінули, против замикання на ключ кімнати та против стійок, котрі під баґнетами стережуть нас як якихсь бандитів. Противно жадав, щоб трактовано нас як парляментарів на основі міжнародного права. Крім цего пригадав п. капітанови наш автомобіль, що остав над знищеним мостом, просив о зворот револьвера при повороті і подав точно імя і назвиско того поручника, що револьвер забрав. Вкінци просили ми, щоб зарядив, принести нам дещо їсти. П. капітан як звичайно все найчемнійше прирік, перепрашав нас за обходженнясь, бо це боєва лінія і хочби для нашої охорони він мусить держати коло нас стійки та приобіцяв, що буде старатись всіми силами виконати наші бажання. Однак за ним двері знова замкнулись на ключ, а стійки станули на своїх місцях.

Коло 12. год. в полудне прийшов до кімнати готелевий послугач, приніс води, позамітав і постелив ліжка. Цілий час стояв в кімнаті польський жовнір з крісом. Ми просили послугача, щоб приніс нам дещо їсти. Польський жовнір вмішався в розмову і заборонив послугачеви виконати нашу просьбу. Тоді звернулись ми з тим бажанням до него однак одержали відповідь, що він під тим взглядом не має ніяких приказів. Тоді дав я послугачеви тайком гроші за які приніс нам незадовго трохи хліба і мяса.

Около 3. год. по полудни повідомили нас стійки, що приїхали наші шофери і хочуть з нами говорити. Ми перейшли в товаристві невідлучних крісів і штиків до кімнати портієра, де сказали нам шофери, що самохід вже в місті, але над мостом намовляли їх польські старшини зіставити їм машину за що дістануть добру заплату і перепустки до дому. Шофери перекупитись не дали. Треба було дати їм трохи гроша, так що в нас остало всего кількадесять корон. Цілий день не дістали ми нічого їсти і голодні пішли спати. Пізно ночею збудив нас великий крик на коридорі, — чути було бренькіт битого шкла об камінну підлогу і пяні голоси:

„— Пусьць мнє пане поручніку до тих гайдамакув, я з німі прендко бенден ґотув".—

„— Те лотри крвійожще!"—

Який другий пяний голос відповідав:

„— Алеж ксенже каплане, прошен сен успокоїць, то пшеце? украіксци офіцерове-парляментаже, бендон непшиємносьці."—

Крики тревали довший час, однак з поодиноких обидливих слів не можна було більше розібрати їх змісту. Ми прислухувались, що дальше буде. Вкінци крики стихли.

(Дальше буде).

РОКОВИНИ ФРАНКА В ЧЕНСТОХОВІ.

28. травня, о 5 годині пополудні, на заклик кирило методіївського брацтва зібралася українська кольонія до церкви на панахиду по великому поетови й громадянином Іванови Франкови. Службу правив о. Губа, співав хор Українського співочого товариства.

Невелике помешкання української церкви, що міститься в бюрі збігців з України, не могло вмістити всіх, що прийшли вшанувати память борця за волю рідного краю і їм довелося стояти в сусідних кімнатах. Ніхто не питав, чим був Франко, греко-католиком, чи православним. Всі були святочно настроєні.

Хор гарно виконав похоронні співи і викликав у всіх почуття незлобивости і всепрощення. Ось, нарешті, співають „Січну память" і богослуженню кінець, громадянство повинно було розходитися, хоч не відчує заспокоєння.

Свято Франка для ченстохівського громадянства випало якось несподівано. Воно переживаючи моральне пригноблення і фізичну розпук ув наслідок напів голодного істнування, не готувалося до свята.

В цей день не було ніяких оголошень від культурно освітних організацій, як то завше траплялося в подібних випадках. Не чути було ні про культурно-освітну раду ні про товариство молодих письменників. Вони мовчали.

Громадянство вже збиралося розходитись.

— Громадяне, просимо до ґімназії. Там буде горожанське вшанування памяти поета.

Це говорив представник української партії соціялістів революціонерів, яка помітивши відсутність ініціятиви до ширшого свята, вирішила влаштувати імпровізовані збори.

Прада, УПСР. давно вже памятала про день смерти Франка і готувалася присвятити цей день згадкам в тісному колі партійних товариств і співчуваючих. Діяльність Франка як одного з фундаторів соціялізму на українській ниві, не могла пройти мимо соціялістів-революціонерів. Партія чекала з Тарнова спеціяльного референта, що мав всебічно освітити його життя і діяльність. Але референт не прибув, а місцевій групі несподівано довелося стати на чолі загально громадського свята.

Громадянство з церкви майже цілком переходить до ґімназії, що міститься в томуж будинку і розміщається на шкільних лавках.

Т. Щерблюк (с. р.). вдікриваючи збори, повідомляє громадянство про мотиви і рішення взяти на себе ініціятиву цего імпровізованого свята і порядок його. Далі він закликає всіх перенятих важністю хвилини перед великим духом небіжчика. Нарешті промовець відчитує з „Вперед" відозву комітету по вшануванню памяти поета.

Хор співає „Вічну память".

Далі забирає слово т. Станиславовський (с.-р.). в якому коротенько, але сердечно і з великою повагою до небіжчика переказує його життя і ріжноманітну діяльність. Референт пригадав, як Франко в свій час віддав дань часови, будучи москвофілом, потім був соціялістом, далі зазнав несправедливого бойкоту з боку українського галицького громадянства, що навіть не хотіло йому подавати руки, переніс тюрми, голод і холод, але не дивлячися на всі ці пригоди, остався вірним своїх переконань — оборонцем покривджених, заступником працюючих, невтомним Каменярем української державности і вічним Революціонером Духа.

Реферат справив дуже гарне враження і поповнив собою ту проґалину, що булаби у громадян, клоиби воно пішло до дому прямо з церкви.

Громадянка Вітер чудово продеклямувала Франкових „Каменярів", а хор співав „Вічного революціонера" і инші твори небіжчика.

Я. Полянський.

45 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ

Губернатор Ню Йорського стейту Миллер, підписав рішення на видання бонусів (надгороди) для тих жовнірів американської армії, котрі служили в час світової війни. Протесі Українці, бувші жовніри американської армії, повинні сейчас звернутися до нас в сій справі а ми видамо їм, зовсім безплатно, пробу на отримання сего бонусу. 25bv—

HENRY C. ZARO, Banker,
39 Cooper Sq. Dep.U. New York, N. Y.

ГАЛИЦЬКА СПРАВА В АНГЛІЙСЬКІМ ОСВІТЛЕННЮ.

З Лондону передають нам слідуючий огляд англійської преси за другу половину цего місяця:

Поволи привикає опінія Анґлії до погляду, що теперішні клопоти перейшли в хронічний стан та що ні справа Ірляндії, вуглевого страйку, занепаду промислу, торговлі ні врешті дорожнечі, не дасться полагодити в короткій дорозі. Очевидно: степень, до якого вину спихає опінія на правительство залежить від партії, але доповняючі вибори в ріжних округах вказують своїм висліом на це, що більшість загалу шукає зміни системи і що мабуть незабаром прийде до роздиму в коаліції. Як знаменні симптоми приходиться заношувати дуже енерґічні промови Черчейля саме в часі хороби прем'єра, які виломуються з під хитко-опортуністичної політики Льойд Джорджа і заповідають зворот в сторону Німеччини, хочби й за ціну Антанти.

Дальше опозиція, під проводом льорда Грея та Макена, заповідає акцію, що мабуть доведе до зміни кабінету. Дуже часто повторюється при тім назвище Роберт'а Цесіл'а (голови Ліаґю оф Нашенс Юніон) як будучого міністра заграничних справ.

„Обсервер" з 19. червня замічує доволі саркастично, „що Бріян не хотів приїхати до Парижу. Не хочемо запускатися в здогади що до успіху. Поляки спричинили неймовірну анархію, нужду і гнет на Шлеськy. Тепер починають спиняти повстання, бо мають певність, що дістанеться їм найкраща пайка території, яку загарбали при помочи конспірації. В тім случаю вигляди на економічне поліпшення в Европі ще погіршилисяб".

„Обсервер" так пише про Польщу: З поміж нових держав, Польща хоч дехто признає її „подібною країною" находиться в найгіршому положенню. Пускаючись безнастанно на Імперіялістичні авантюри, Польща мусить видавати зі своїх бюджетових видатків, котрі доходять до суми яких 200 міліярдів марок, на армію. Вона дійшла до велитенського дефіциту в бюджеті, який виносить 80 міліярдів марок. Має величезні довги заграничні: Франції винна вона 2½ міліярда франків, Злученим Державам 17 міліонів долярів за поживу і амуніцію а це разом з її внутрішними довгами дає квоту 300 міліярдів марок — суму казочну в порівнанню з дуже обмеженими доходами Польщі. Її імпорт грубо перевищує експорт. Як основно дійшла Польща до банкротства вказує курс її валюти, що варта ледви половину зовсім майже безвартної австрійської корони—і представляє одну двосотну частину своєї номінальної вартости. Населення не має більше довіря до паперових грошей, марнує їх на збитки, буквально розкидає, а однак Польща, як хліборобська держава, що моглаби сама себе удержувати, має богаті копальні вугля, нафти, крім великих запасів дерева, повиннаб бути виплатною. Та продукція її найбільше рентовного жерела доходів — нафти — є в руках Французів і сильно підупала. Коли в р. 1909 продукція виносила два міліони тон, то в послідному році випродуковано всего 150.000 тон, отже мало що більше, чим за часів російської інвазії в 1915 р.! Економічні відносини в Східній Галичині та инших частях Польщі характеризує факт, що дотепер там тріває мораторія. Транспортові відносини гірші тепер, чим коли небудь перше Зелізниці зовсім здезорґанізовані, нмеа льокомотив ні вагонів. Крім Познаньщини, обіцяної земельної рефроми не переведено.

Польща не може почванитися ні одніським приязним сусідом, не числячи плятонічних відносин до Румунії. Її відносини доЧехо-Словакії мимо заходів Сапеги, котрий бажає збудувати щось в роді Антанти, погані, завдяки справі Тешена, і Чехи недавно закинули Польщі ведення шпіонажі в сусідстві цего округа. І у внутрішних справах Польща лишилась до кости реакційною. Хоч положення Жидів поправилось, то їх трактованнє ще полишає дуже богато до бажання і нарушує версайльський трактат в точці ґарантовання прав національних меншостей. Коаліційний кабінет, з Вітосом як президентом міністрів, веде політику маскованого анексіонізму. Головні три проблеми анексії є: Горішний Шлеськ, Вильна і Східна Галичина. Ледви чи треба згадувати про дві перші справи. У Східній Галичині переважаюча часть населення є українська, причім є ще й значний процент Жидів. Однак Поляки піднимають претензії до цеї великої країни, як до своеї власної. Як довго Польща не навернеться до духа мирної злагоди зі своїми сусідами, нема ніяких виглядів на поправу її економічних відносин".

Так пише „Обсервер", звісний з великої обережности і поміркованя своїх редакторів, а поменші згадки, замітки і нотатки по ріжних других часописях повторюють вже втрету опінію про моральне і матеріяльне банкротство Польщі.

„Укр. Прапор".

БОЛЬШЕВИЦЬКА ЗАГАДКА.

Дуже є поширена на Україні слідуюча большевицька загадка:

Прихильники Троцького називають його „Христом Соціялізму".

Питання: — Чим ріжниться Троцький від Христа?

Відповідь: — Христос їздив на однім ослі і давав йому їсти, а Троцький їздить на 150 міліонах ослів і ніякого з них не кормить.